

Stammen

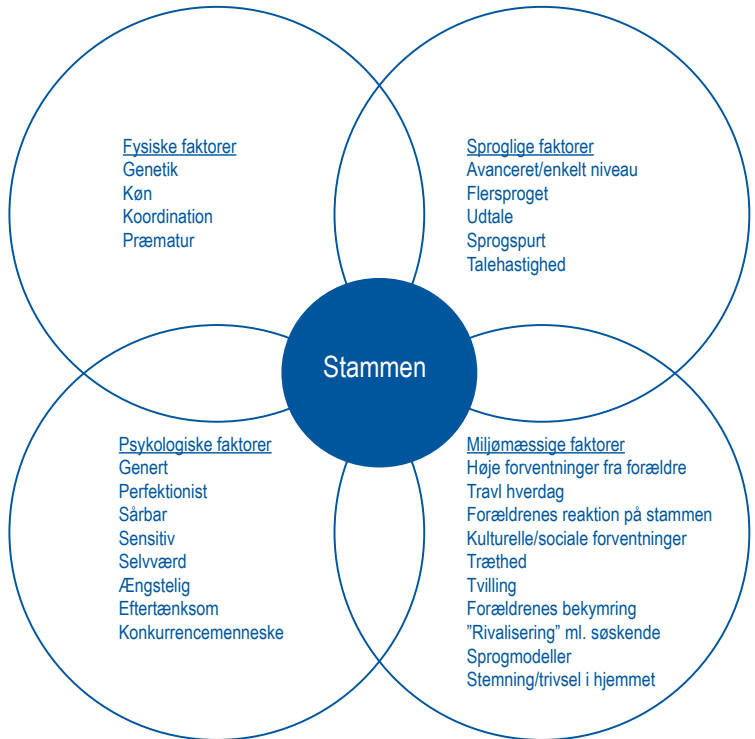
Vejledning til pædagoger og lærere

VIBORG
KOMMUNE

Årsagsforklaringer

Oversigt over faktorer, som kan bidrage til stammeudvikling.

Figur 1: Multifaktormodel

Lidt af det vi ved om stammen

Stammen begynder oftest før 3 1/2 års alderen 8% af alle børn stammer i en periode af deres tale- og sprogudvikling.
Spontan ophør varierer mellem 32% og 80%
Forholdet mellem drenge og piger er 1,2-1,6 : 1
Forholdet mellem mænd og kvinder er 4:1
Knap 1% af den voksne befolkning stammer.
25% af de stammende 4 årige, 50% af de 6 årige og 75% af de 10 årige stammer fortsat ved 16 års alderen.

Arvelighed - ca. 20% af børn med stammen i familien kommer til at stamme.

ca. 40% af de stammende børn har også artikulationsvanskeligheder.

Tid og spændinger er vigtige faktorer i forhold til stammen.

Folk, der stammer, er indbyrdes lige så forskellige som andre mennesker.

Efter indstilling til talehørekonsulenten:

Forældrene inviteres til et vejledningsmøde

Forældre til småbørn, der stammer, er tit alene om deres spekulationer. Omgivelserne fortæller dem, at "det ikke er så slemt" og at de ikke skal bekymre sig.

Forældre oplever det tit som en negligering af problemet og får ikke støtte, men blot råd som "tag den med ro og lad som ingen ting. Det går nok over".

Forældre har ofte stor skyldfølelse og spekulerer meget over, hvad de har gjort forkert.

Mange forældre oplever det som en stor lettelse, at få lov til at tale om deres bekymringer, at få en faglig og seriøs vurdering af barnets stammen og at få bekræftelse på, at deres måde at tackle barnets talevanskeligheder er god nok og, at de ikke er årsag til barnets ikke flydende tale.

Gennem samtaler med talehørekonsulenten får I sat ord på jeres tanker og følelser, og I får handlemuligheder.

Nogle forældre bliver bekymrede, når deres barn ikke taler lige som de andre børn, men gennem samtaler, viden og oplysning formindskes problemerne, og vi oplever tit, at forældre fortæller, at de slet ikke lægger mærke til barnets stammen længere. "Sådan taler han bare".

Det videre forløb kan indeholde:

- Fortsat vejledning
- Sproglig undersøgelse af barnet
- PCI forløb
- Deltagelse i stammekurser

Der tilbydes altid vejledning til daginstitutionen/skolen

PCI (Parent-Child Interaction)

PCI er en indirekte undervisningsform.

Programmet lægger vægt på forældre-barn samspillet, hvilket ses som en tovejsproces, hvor personerne gensidigt påvirker hinanden.

Forældrene er dem der kender barnet bedst og er derfor nøglepersoner i programmet.

PCI tager udgangspunkt i forældrenes viden om barnets stammen.

Sammen med talehørekonsulenten afprøves hypoteser og hvike samspilsformer, der vil være hensigtsmæssige at fokusere på, for at gøre barnets tale mere flydende.

Hvis talehørekonsulenten vurderer, at barnet har brug for en mere direkte form for undervisning efter PCI, kan der tilbydes et Lidcombe forløb.

Stammebehandling før og nu

Før

Åndedræts og afslapningsøvelser

Højtlesning

Forsøg på at øge mængden af stammefri tale

Taleøvelser/artikulation

Klip i tungen

Kileformet snit i tungen

Tale med sten i munden

Skræmme stammen væk med spanskrør

Belønning

Medicinsk behandling

Indirekte stammebehandling "vent og se tiden an, lad som ingenting, så går det nok over"

Ingen direkte undervisning med fokus på stammen

Nu

Både **direkte** og **indirekte** stammebehandling

Indirekte:

Vejledning til forældre, daginstitution, skole

Direkte:

Analyse af selve stammeøjeblikket

Hvordan stammer jeg?

Hvordan kommer jeg videre på en blødere måde?

Hærdning og øvelser i frivillig stammen

At gå fra hård stammen og kamp til blød og let stammen

At finde en vej ud af kampen mod stammen

At smelte nederste del af "isbjerget"

At få viden om stammen

At lære eleven at tage vare på egen stammen

Hvordan arbejder forældrene hjemme?

Forældrene forsøger at lytte til det barnet siger, i stedet for til måden hvorpå det siges.

Forældrene forsøger at skabe ro omkring barnets fortællen/kommunikeren ved selv at udstråle, at de har tid og lyst til at lytte.

Forældrene forsøger at have samme grænser og normer i forhold til børneopdragelse som til andre børn, der ikke stammer.

Forældrene forsøger at holde øjenkontakt og ikke afbryde.

Forældrene forsøger at blive opmærksomme på eget taletempo, sætningslængde og de sproglige forventninger/krav, de stiller til barnet.

Forældrene forsøger at være ærlige og melde klart ud, hvis de ikke har tid til at lytte til barnet.

Forældrene forsøger at se barnet som et ganske almindeligt barn med mange styrkesider men med en i øjeblikket ikke flydende tale

Forældrene forsøger at tale med barnet om dets stammen, når barnet hæmmes i kommunikationen eller viser afmagt i forhold til den øjeblikkelige udtryksform.

Forældrene forsøger at se barnets sproglige udtryk som en stor mængde af "ikke flydende tale" i stedet for som et varigt stamproblem.

Erfaringer viser, at når barnets vigtigste voksne kan acceptere, at det stammer, så har barnet store chancer for at få et godt liv trods stammen.

Hvordan kan vi hjælpe barnet i daginstitutionen?

- Hold normal øjenkontakt også når barnet stammer
- Lad være med at afbryde eller sige ordene
- Vær tålmodig og vent
- Ret ikke barnets sprog, når det stammer, heller ikke indirekte, for barnet tænker rigtigt sprogligt, men kan blot ikke få det sagt.
- Tal langsomt og anvend korte enkle sætninger
- Vis barnet at du har tid til at lytte. Læn dig tilbage eller sæt dig på hug foran barnet
- Giv barnet plads ved at lave pauser i din egen tale
- Lær børnene i gruppen at tale efter tur og ikke afbryde
- Sig ikke "tag den nu med ro" eller "prøv at trække vejret og sig det igen". Det hjælper ikke barnet. Man gør det opmærksom på, at der er noget galt med dets tale
- Stop drillerier eller "åben efter" på en åben og ærlig måde
- Fortæl de andre børn, at det er i orden at tale, som vedkommende gør, at han ikke kan gøre for det, og at det er fint som han taler og godt, at han får sagt det, han vil
- Snak åbent med forældrene om barnets stammen og lyt til deres bekymringer
- Lad eventuelt barnet komme til orde i mindre gruppesammenhæng, hvis det er svært for ham/hende at være i centrum i en stor gruppe
- Sæt fokus på alt det barnet kan og magter, så han/hun får opbygget et positivt selvværd

Hvordan kan vi hjælpe barnet i skolen

Vi tilbyder stammekurser fra skolestart. Målet med undervisningen er, at give eleverne en øget indsigt i egen stammen og en viden om stammen generelt, der kan lette dem i forståelsen af egen kommunikationssituation.

Der arbejdes ud fra Van Ripers "non-avoidance" behandlingsmodel. Den grundliggende tankegang er, at stammeren ikke skal undgå sin stammen men skal lære at leve med den og mestre den.

Baggrunden for non-avoidance tankegangen er, at man forstår udviklingen af stammen som en lag på lag udvikling af reaktioner på den primære stammen. Dette starter tidligt i barndommen formodentlig for at undgå det ubehag, som barnet har oplevet i tilknytning til det at stamme. Resultatet er blevet, at der er udviklet automatiske talemønstre, hvis formål er at undgå stammen. Disse undgåelsesstrategier, som vi kan kalde "tricks", aktiveres hver gang, det er vigtigt for den, der stammer, at undgå sin stammen.

For at ændre disse mønstre - den sekundære stammen - er det nødvendigt at vende sig mod sin stammen i stedet for at forsøge at undgå den. Det kræver, at man lader sin stammen "komme-an" og slipper den løs, så man kan få styr på den.

For at kunne gå ind i denne ændring af mangeårige vaner og mønstre kræves mod til at se tingene i øjnene. Det kunne man også kalde accept.

På kurserne indgår arbejde med selve stammen, mindfulness og socialt samvær.

Vi tilbyder undervisning i klassen.

Non-avoidance

handler ikke om stammen contra flydende tale men derimod om at kunne sige:

- hvad jeg vil
- når jeg vil
- og trives med det

Selvtillid og selvstændighed er derfor områder, der lægges stor vægt på, ligesom omgivelserne naturligt kan være med til at støtte og opmuntre eleven. Jo større opbakning jo bedre. Vi tænker her både på forældre, familie, skole og venner.

For at kunne ændre på allerede fastgroede mønstre er det vigtigt først at have en forståelse for, hvad det er man gør, når man stammer. Denne del i non-avoidance behandlingen er identifikation, hærkning og modifikation.

Råd til lærerne

Husk:

at udsagn som "det ved jeg ikke" og "det kan jeg ikke huske" også kan være stammen

at tale med eleven om stammen, specielt hvis han/hun bliver drillet, føler sig uden for etc.

at spørge eleven om, hvad der vil gøre det lettere at tale i klassen i forskellige faglige situationer, udenfor klassen etc.

at sørge for, at der er tid nok til at tale

at hjælpe eleven med at få øje på hans/hendes stærke sider

at hjælpe eleven med at bevare talelysten

at hjælpe eleven med at undgå at udvikle en "skjult stammer" identitet

Mål for stammekurserne

Eleven

at få oplevelsen af "jeg er god nok"

at få mulighed for at være sammen med andre, der stammer

at få mulighed for at tale med andre, der stammer om følelser og tanker omkring stammen

at turde stamme

at blive bedre til at kommunikere

at få en større viden om stammen

at opleve at stammen er forskellig

at finde ud af, hvordan han selv stammer "hvad gør jeg?"

at turde "lege" med sin stammen

at begynde at arbejde med ændring af sin stammeadfærd

at få mulighed for at ændre sin stammen til en lettere form for stammen

Forældre

at få en viden om stammen

at få bearbejdet egen skyldfølelse og angst

at få mulighed for at tale med forældre til stammebørn og opleve,

at andre har samme følelser og tanker som én selv

at erkende, at barnet måske stammer resten af livet

at forstå, at stammen ikke forsvinder efter et ugekursus

at få en viden om hvordan barnet kommunikerer med andre

at få indblik i barnets tanker og følelser om egen stammen

at blive mere bevidste om, hvordan de kan støtte barnet

at blive bedre til at skabe gode kommunikationssituationer/samværsformer i hjemmet

Lærere

at få en viden om stammen

at forstå at stammen ikke forsvinder efter et ugekursus

at forstå, at eleven måske stammer resten af livet

at turde snakke med eleven om stammen

at turde snakke med klassen om stammen

at kunne håndtere kommunikationssituationer i klassen på en hensigtsmæssig måde

at forstå, at udsagn som "det ved jeg ikke" og "det kan jeg ikke huske" også kan være tegn på stammen

at blive mere tryk ved at have en elev, der stammer i klassen

at få mulighed for at tale med andre lærere der har elever, der stammer

Gode råd til personer der stammer, fra personer der stammer

Lad være med at være nervøs for at stamme

Lad være med at tænke på, at du stammer

Lad være med at være bange for at stamme

Lad være med at tænke på, at du måske stammer, når du siger noget

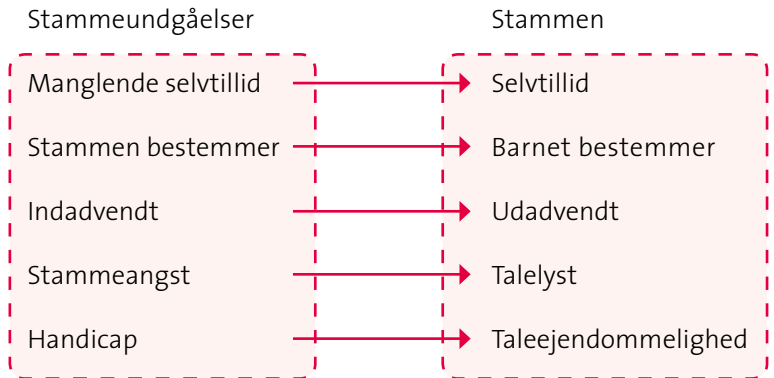
Stammen hverken lugter eller smager grimt

Gode råd til dig, når du taler med én der stammer

Lad være med at afbryde
 Spørg om stammen i stedet for at grine
 Ros stammeren for at han får sagt det han vil
 Undgå "gode" råd
 Hold øjenkontakt
 Dril ikke den der stammer ved at efterligne hans stammen
 Lyt til stammeren
 Gode råd er ikke dyre, når du taler med én, der stammer

Udarbejdet af elever 7. – 9. kl.

Mål for stammeundervisningen

Gode råd til lærerne

Hold øjenkontakt

Lad mig tale færdig – ligegyldigt hvor lang tid det tager

Kun højtlesning, når det er strengt nødvendigt

Flere foredrag, så man bliver bedre til det (”jeg hærdes”)

Færre foredrag, da det er ubehageligt at sidde fast i ordene, mens alle de andre ser på én

Karaktererne skal ikke gives ud fra ens sproglige præstation, der er hakkende og stammende, men ud fra ens faglige kundskaber

Afbrydelser fra både kammerater og lærere skal forbydes

Tid, tid, tid

Snak med mig om min stammen

Udarbejdet af elever 7.-9.kl.

Yderligere oplysninger fås hos

Teamleder

Birgit Gade

Mobil 29401769

Mail bg1@viborg.dk

Pjecen er udarbejdet af Stammeteamet

Mette Munk

Birgitte Strandholdt

Ulla Klitgaard

VIBORG
KOMMUNE

Børn & Unge
Familieog Rådgivning - PPL
Prinsens Alle 5
8800 Viborg
Tlf. 87878787